บทที่ 1

วิเคราะห์ ทบทวนสถานการณ์ในภาคใต้

เหตุการณ์ไม่สงบภาคใต้*

อนุช อาภาภิรม

เดือนมกราคม 2547

เหตุการณ์ไม่สงบในภาคใต้ได้เกิดปะทุขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และสถานการณ์ดูยังร้อนแรงแม้ว่าจะใช้มาตรการต่างๆตั้งแต่การประกาศกฎอัยการศึก การเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ และการตั้งหน่วยเฉพาะกิจ สะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์ไม่สงบในภาคใต้ได้ก้าวขึ้นสู่สถานการณ์ใหม่ที่คับขันล่อแหลม

• สถานการณ์เดิมหรือสถานการณ์พื้นฐาน มีที่สำคัญได้แก่

1) ความอ่อนแอของระบบราชการ ที่มีลักษณะรวมศูนย์แต่ขาดระบบตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการทุจริต เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ได้ความดีความชอบและเงินงบประมาณโดยขาดความคำนึงถึงความเป็นอยู่และความรู้สึกของประชาชนที่ต่างวัฒนธรรมเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังเกิดความขัดแย้งทางอำนาจและผลประโยชน์ในหมู่เจ้าหน้าที่ผู้มีอิทธิพลจำนวนหนึ่ง

2) แนวโน้มการใช้อำนาจความรุนแรงเพื่อการแก้ปัญหาคุกรุ่นอยู่ในเขตนี้ทั้งในภาครัฐและที่ไม่ใช่ภาครัฐ

3) อุดมการณ์ทางด้านการแบ่งแยกดินแดน

4) ธุรกิจใต้ดินที่ค่อนข้างใหญ่ มีผู้มีอิทธิพลจากหลายวงการในท้องถิ่นมาก รวมทั้งกลุ่มโจรหลายรูปแบบ

• **สถานการณ์ใหม่** มีที่สำคัญได้แก่

1) การเติบโตของศาสนาอิสลามโดยทั่วไป และกลุ่มเคร่งศาสนาบางกลุ่มที่นิยมใช้ความรุนแรง การเติบโตนี้เนื่องจากเหตุปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ก) เงินดอลลาร์น้ำมัน ข) การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วในตะวันออกกลางและประเทศที่ถือศาสนาอิสลาม ตลอดจนมีประชากรหันไปนับถือศาสนานี้เพิ่มขึ้นด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ค) การปฏิวัติอิสลามที่เริ่มต้นในประเทศอิหร่านในปี 1979 และทำให้เข้มข้นขึ้นอีกในการทำ "สงครามศาสนา" ต่อต้านการยึดครองประเทศอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต โดยที่หน่วยสืบราชการลับสหรัฐหนุนหลัง ฝึกฝนทหารที่ชำนาญในการทำสงครามจรยุทธ์และการก่อวินาศกรรม จำนวนนับหมื่นคน ซึ่งได้เป็นแม่ไก่ที่ออกไข่ฟูมฟักนักรบเหล่านี้ขึ้นมาในภายหลัง

2) สหรัฐซึ่งกำหนดฐานะตนเองเป็นผู้จัดระเบียบโลก ได้กลายเป็นเป้าหมายของการก่อการร้าย เพื่อต่อต้านการครอบงำของสหรัฐและพันธมิตร ซึ่งในบางด้านมีกลิ่นอายการต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตก ที่สำคัญก็คือวัฒนธรรมทุนนิยม ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนโลกาภิวัตน์ที่สนับสนุนโดยสหรัฐก่อช่องว่างมากขึ้นระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน และระหว่างคนรวยกับคนจน ขณะที่การตอบโต้ของสหรัฐก็มีกลิ่นอายของการปะทะกันทางศาสนา

3) เกิดกระแสการเรียกร้องการเป็นอิสระหรือการปกครองตนเองในหมู่ชนชาติส่วนน้อยทั่วโลก นักวิชาการบางคนเสนอว่า เป็นเพราะกระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้อำนาจรัฐอ่อนลง และทำให้ชนชาติส่วนน้อยเกิดความคิดที่จะเป็นอิสระในการคบค้ากับเขตอื่นๆ นอกประเทศ ซึ่งก็มีความสะดวกรวดเร็วไม่แพ้กัน ทั้งยังอาจได้รับผลประโยชน์มากกว่า การต่อสู้นี้มีทั้งในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ขบวนการไออาร์เอในประเทศอังกฤษ ในประเทศเปลี่ยนผ่านเช่นรัสเซียในกรณีแคว้นเชชเนีย

---

* โครงการข่าวสารทิศทางประเทศไทย, รายงานการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและแนวโน้มของประเทศไทย

เอกสารประกอบ โครงการเสวนาวิชาการสัญจร "สังคมไทยกับสถานการณ์ภาคใต้" วันที่ 24 กันยายน 2547 เวลา 9.00 น. – 12.00 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(อุดมด้วยแหล่งน้ำมัน) ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น อาเจะห์ในอินโดนีเซีย (อุดมด้วยแหล่งน้ำมัน) ในประเทศพม่า การต่อสู้ของชนชาติส่วนน้อยก็ไม่เคยเงียบหาย แม้แต่ในประเทศจีนก็มีข่าวการต่อสู้ของชนชาติส่วนน้อย

ทั้งสถานการณ์เก่าและสถานการณ์ใหม่เข้ามาประจวบกัน เหตุการณ์จึงบานปลาย จนเกรงกันว่าจะเลื่อนไหลไปสู่สงครามประชาชนและสงครามศาสนา

• การแก้ไข

1) สร้างความเข้มแข็งและความมีประสิทธิภาพในระบบราชการใน 3 จังหวัดภาคใต้

2) ลดทอนแนวโน้มการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาทั้งในภาครัฐและที่ไม่ใช่ภาครัฐ และสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองขึ้น

3) เปิดสิทธิชุมชนและประชาชนตามกรอบรัฐธรรมนูญ โดยการร่วมมือของผู้นำชุมชน

4) จัดระบบเศรษฐกิจที่ทำให้ชุมชนและประชาชนในเขต 3 จังหวัดเห็นว่า ได้ประโยชน์มากกว่าในการร่วมอยู่ในระบบ ในนี้จำต้องมีการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกันรวมอยู่ด้วย

เดือนกุมภาพันธ์ 2547

สถานการณ์ 3 จังหวัดภาคใต้ ดูระอุต่อเนื่องยาวนานอย่างไม่คาดคิด ก่อผลสะเทือนทางจิตวิทยาสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ขณะเดียวกันก็มีความสลับซับซ้อน ทำให้ยากแก่การแก้ไขปัญหา แม้สื่อมวลชนจะให้ความสนใจเสนอข่าวและทัศนะจากหลายแหล่งอย่างรอบด้าน แต่ก็ดูยังให้ภาพที่ไม่ครบถ้วน มีข้อเท็จจริงที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง อย่างไรก็ตาม จากการใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องหลายรูปแบบของภาครัฐบาล เหตุการณ์อยู่ในภาวะทรงตัว

เหตุการณ์ภาคใต้มีบทเรียนและข้อสังเกตบางประการดังต่อไปนี้

1) การประกาศใช้กฎอัยการศึก ควรจะถือเป็นมาตรการเฉพาะหน้า ไม่ใช่นโยบาย ควรใช้อย่างจำกัดและเมื่อจำเป็น สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้คล่องตัวตามสถานการณ์

2) การขจัดอิทธิพลท้องถิ่น ความไม่ลงรอยกันและความอ่อนแอในระบบราชการในบริเวณดังกล่าว ปมเงื่อนสำคัญอยู่ที่ขจัดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นและการใช้อำนาจหน้าที่อันไม่เป็นธรรม ซึ่งการปฏิบัติเช่นว่า ก็คงต้องใช้เวลา การอุทิศตน และความกล้าหาญอยู่ไม่ใช่น้อย อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าสภาพปมเงื่อนปัญหาดังกล่าว อาจดำรงอยู่ทั่วประเทศ เพียงแต่ว่าไม่ได้มีปัจจัยแวดล้อมอื่นให้เกิดขึ้นกรณีอย่างเช่น 3 จังหวัดภาคใต้

3) นโยบายสร้างความปลอดภัย ความกลมกลืนทางเชื้อชาติ ภาษาและศาสนา กล่าวโดยรวมก็คือการสร้างความมั่นคงมนุษย์ในภูมิภาคนี้ จำเป็นต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ปมเงื่อนอยู่ที่การเข้าใจและเคารพในปรัชญาอิสลาม

4) นโยบายการพัฒนาที่ใช้เงินนับหมื่นล้านบาทนั้น จำต้องปฏิบัติโดยให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลการพัฒนาให้มากที่สุด ไม่ปล่อยให้เงินพัฒนาก้อนใหญ่นี้ไหลออกไปสู่บริษัทใหญ่ เช่นทางการก่อสร้าง

5) ควรจะได้ศึกษาเกี่ยวกับการค้าชายแดน เนื่องจากการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย มีมูลค่ากว่าครึ่งหนึ่งของการค้าชายแดนของไทยทั้งหมด ชุมชนชาวบ้านที่อยู่บริเวณชายแดนดูจะได้รับผลประโยชน์จากการค้านี้ไม่มากนัก มีการขนถ่ายสินค้าและความมั่งคั่งผ่านไปมาโดยองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ เกิดผลประโยชน์ใต้ดินมหาศาล มีกลุ่มผู้มีอิทธิพลจากหลายวงการ ปัจจุบันมีการส่งเสริมการค้าชายแดนโดยรอบอย่างกว้างขวาง ซึ่งหากไม่ดูแลการกระจายผลประโยชน์จากการค้านี้อย่างเหมาะสม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคใต้อาจเกิดซ้ำรอยขึ้นอีกได้ในบริเวณชายแดนตอนเหนือ หรือชายแดนฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก

เดือนมีนาคม 2547

เหตุการณ์ไม่สงบในสามจังหวัดภาคใต้เป็นความรุนแรงเดียว ที่ก่อผลกระทบต่ออำนาจและความนิยมของรัฐบาลสูงที่สุด และอาจเป็นเหตุปัจจัยสำคัญ ที่บีบให้รัฐบาลอย่างน้อยจำต้องปรับท่าทีในการบริหารจัดการปัญหาที่มีแนวโน้มจะแก้ไขได้ยากขึ้น

เหตุการณ์ไม่สงบนี้ ได้ลุกลามไปจนกลายเป็นกรณีล่อแหลมเสี่ยงต่อการบานปลาย ทั้งยังเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนซับซ้อนที่จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังมีการเสนอทัศนะกันไปต่างๆ ไม่อาจระบุชัดลงไปแน่นอน แต่ก็อาจอนุมานได้ว่า

1) เหตุการณ์ไม่สงบที่ปะทุขึ้นครั้งนี้กระทำอย่างเป็นขบวนการ ซึ่งบางส่วนอาจอ้างอิงอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน บางส่วนอาจอ้างอิงลัทธิต่อต้านสหรัฐและพันธมิตร บางส่วนอาจเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตัวเฉพาะหน้า นอกจากนี้เหตุการณ์ร้ายบางกรณีเป็นเพียงอาชญากรรมธรรมดา

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติการก่อการร้ายเป็นบุคคลในพื้นที่ และการที่สามารถปฏิบัติการได้ต่อเนื่องท่ามกลางการตรวจตราของทางการอย่างเข้มงวดแสดงให้เห็นถึง ก) ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี ข) มีมวลชนสนับสนุนหรืออย่างน้อยวางเฉยในระดับที่กว้างขวางพอสมควร ค) ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่มีปัญหาบางอย่าง เช่นการประสานงานและเอกภาพในการปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ สำหรับเงินอุดหนุนการปฏิบัติการนี้ เท่าที่มีข่าวพบว่าส่วนใหญ่มาจากในพื้นที่ท้องถิ่นเช่นเดียวกัน

3) การก่อเหตุร้ายมีลักษณะพยายามรักษากระแสความต่อเนื่อง ทั้งนี้คงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด

4) หากเหตุการณ์ร้ายยืดเยื้อไม่บรรเทาความรุนแรงก็จะยิ่งส่งผลกระทบกว้างไกล ทำให้กลุ่มฝ่ายต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่น ตั้งแต่ทางการรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน จนถึงประเทศมหาอำนาจ

กรณีนี้อาจสรุปสถานการณ์และบทเรียนบางประการ ได้ดังนี้

1) การก่อเหตุร้ายในสามจังหวัดภาคใต้ที่ยืดเยื้อและรุนแรงนี้ ทำให้เหตุการณ์คลี่คลายจากการเป็นปัญหาของรัฐบาล กลายเป็นปัญหาของชาติ ใน 2 ความหมายด้วยกัน ได้แก่ ก) เหตุการณ์นี้ไม่ได้กระทบต่ออำนาจรัฐเท่านั้น ยังกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติในระดับที่แน่นอน เช่นความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ ข) ลำพังการปฏิบัติการหรือการใช้กลไกอำนาจรัฐ ดูไม่น่าจะสามารถระงับเหตุร้ายได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ และความร่วมแรงร่วมใจของประชาชนวงการต่างๆทั่วประเทศในการ "ดับไฟใต้"

2) นโยบายรับมือกับการก่อความไม่สงบแบบสมัยสงครามเย็น ได้แก่ ก) การปิดล้อม ข) การค้นหาและทำลาย และ ค) การ "อุ้ม" ใช้ได้ผลอย่างจำกัดสำหรับการก่อการร้ายปัจจุบัน ซึ่งพร้อมที่จะโจมตีทั้ง "เป้าแข็ง" เช่นสถานที่ราชการหรือเจ้าหน้าที่ และ "เป้าอ่อน" เช่นประชาชนที่ไม่รู้อีโหน่อีเหน่ และมีการติดต่อเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็ว อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่าในปัจจุบัน การก่อการร้ายโดยรัฐจะถูกตอบโต้อย่างรุนแรงจากการก่อการร้ายขององค์กรระดับต่ำกว่ารัฐ

3) ในโลกที่มีการพึ่งพากันและกันสูง มีความเป็นไปได้ที่สถานการณ์ในสามจังหวัดภาคใต้จะเกี่ยวพันกับสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ และสงครามยึดครองอิรักของสหรัฐ ซึ่งถ้าหากเป็นจริง การแก้ปัญหาสามจังหวัดภาคใต้จึงเกี่ยวพันกับนโยบาย ท่าที และการปฏิบัติทางการต่างประเทศด้วย อนึ่ง กิจการต่างประเทศในปัจจุบันก็มีความละเอียดซับซ้อน ซึ่งที่สำคัญเกิดจากการปั้นเรื่องและการโฆษณา ทำให้สิ่งที่เป็นคนละเรื่องกันกลายเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น ในขณะนี้มีหลักฐานบ่งชี้มากขึ้นว่า การทำ "สงครามต่อต้านการก่อการร้าย" กับการทำ "สงครามรุกรานอิรัก" ของสหรัฐนั้น ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน กระทั่งเป็นเรื่องตรงกันข้ามกัน

4) การก่อการร้ายที่กระจายไปทั่วโลกนี้ มีทัศนะที่ตรงกันบางประการว่ามีพื้นฐานมาจาก ก) ความคับแค้น เช่นการไม่ได้รับความเป็นธรรม ข) ความสิ้นหวัง เช่น การมองไม่เห็นอนาคตหรือทางออกที่ดีกว่า ง) ความยากจนหรือแนวโน้มทำให้เกิดความยากจนอันเกิดจากการรวมศูนย์ความมั่งคั่งมากเกินไป การแก้ปัญหาให้ถึงรากฐานนี้ ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องปรับเปลี่ยนความเคยชินเดิม และโครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง

5) สถานการณ์รุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญ ที่ทำให้รัฐบาลต้องปรับนโยบายจากการเน้นด้านการตลาด· การใช้เงินและอำนาจ มาให้น้ำหนักแก่การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องจับตาดูต่อไปว่าการปรับเปลี่ยนนี้เป็นไปอย่างพอเป็นพิธีเฉพาะส่วนหรืออย่างลึกซึ้งและทั่วไป หากเป็นอย่างหลังก็คงจะทำให้ภูมิทัศน์ทางการเมืองของไทยเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ

เดือนเมษายน 2547

เหตุการณ์ไม่สงบ ใน 3 จังหวัดภาคใต้ยังคงคุกรุ่น และได้ระเบิดเป็นกรณี "ปฏิบัติการ 28 เมษายน" ที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บกว่า 100 คน ท่ามกลางความสับสนว่าเหตุใดจึงเกิดความรุนแรงถึงปานนี้ และต่อไปอะไรจะเกิดขึ้น ความสับสนของสถานการณ์และแนวโน้ม อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ถึงแม้ว่าเกิดเหตุการณ์รุนแรงต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี แต่ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มใดออกมาแถลงรับผิดชอบ และก็ไม่มีการประกาศว่าการกระทำนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อะไร

2) ความสับสนข้อที่หนึ่ง นำมาสู่ความสับสนข้อที่สอง ได้แก่ความสับสนของฝ่ายรัฐบาลและการเมืองตลอดจนสื่อมวลชนและสาธารณชนในการตีความหมายของเหตุการณ์ ซึ่งแตกต่างกันไป ตั้งแต่เป็นโจรกระจอก พวกค้ายาเสพติด ผู้สูญเสียผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาล กลุ่มอิทธิพลทั้งในและนอกเครื่องแบบ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน ไปจนถึงขบวนการก่อการร้าย นอกจากนี้ ยังมีข่าวลือต่างๆ ซึ่งบางเรื่องเหลือเชื่อ

3) ลักษณะทั่วไปของขบวนการก่อการร้ายใน 3 จังหวัดภาคใต้ อาจสรุปได้จากการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องท่ามกลางการล้อมปราบ ว่า ก) มีการจัดตั้งอย่างดี การปิดลับสูง ข) มีการฝึกอบรบอย่างเข้มข้นทั้งในด้านการทหารและด้านจิตใจกล้าต่อสู้ ค) มีการซึมลึกหรือได้รับการสนับสนุนในหมู่มวลชนกว้างขวางพอสมควร คาดหมายว่าการสาวถึงตัวผู้บงการคงกระทำได้ไม่ง่าย และหากจับกุมได้ก็ไม่แน่ชัดว่าเป็นผู้บงการแท้จริงขั้นไหน

4) อุดมการณ์ของขบวนการในการสร้างความเป็นเอกภาพภายใน การทดสอบการนำ การอบรมบ่มเพาะสมาชิกใหม่ ตลอดจนขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน น่าจะได้แก่ ก) ความคิดชาตินิยม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นอุดมการณ์สำคัญ แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงองค์กรข้ามชาติกันมากกี่ตามที ลัทธิชาตินิยมได้แพร่หลายในหมู่ชนส่วนน้อยในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งประมาณว่ามีหลายร้อยล้านคน บางทีเรียกว่าโลกที่สี่ (The Fourth World) ขบวนการชาตินิยมเหล่านี้ต่อสู้ในหลายรูปแบบเพื่อบรรลุผลในระดับต่างๆ ตั้งแต่การแบ่งแยกดินแดนจนถึงการได้รับการเคารพสิทธิปกครองตนเองมากขึ้น ข) ลัทธิเคร่งศาสนา (Fundamentalism) กล่าวได้ว่า เป็นปีกขวาทางศาสนา เกิดขึ้นในศาสนาสำคัญในโลก ทั้งศาสนาคริสต์ อิสลามและฮินดู กลุ่มขวาทางศาสนานี้มีลักษณะเด่น ได้แก่ การแบ่งกลุ่มเป็นพวกภายนอกกับภายในค่อนข้างชัด และมักต้องการเข้าไปมีอำนาจและบทบาททางการเมือง ที่มีลักษณะขวาจัด อาจถึงขั้นยกย่องศาสนาตน ดูหมิ่นศาสนาอื่น ก่อให้เกิดความระแวงและเกลียดชังทางศาสนา การจัดองค์กรที่เป็นแบบเผด็จการรวบอำนาจ และสามารถทำอะไรก็ได้ด้วยความเชื่อว่าเป็นการรับใช้พระผู้เป็นเจ้า ปรากฏการณ์ที่เกิดกลุ่มเคร่งศาสนาในศาสนาสำคัญนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีคำอธิบายไปต่างๆ และย่อมมีผลกระทบสำคัญต่อสถานการณ์โลก ค) ลัทธิต่อต้านอเมริกัน (Anti-Americanism) ซึ่งได้เกิดขึ้นอย่างอ่อนๆ ในประเทศกำลังพัฒนา และเข้มข้นขึ้นอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะในประเทศมุสลิมหลังจากสหรัฐรุกรานอิรัก และเข้าข้างอิสราเอลในการความขัดแย้งกับปาเลสไตน์ ลัทธิต่อต้านอเมริกันได้เข้มข้นถึงขนาดพุ่งไปยังพันธมิตรของสหรัฐด้วย เช่น กรณีก่อวินาศกรรมขบวนรถไฟในประเทศสเปน

5) ปฏิบัติการก่อการร้ายที่สำคัญตามข่าวมีอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ ก) การโจมตีอำนาจอ่อน (Soft Power) ของรัฐบาล นั่นคืออำนาจทางวัฒนธรรมและการศึกษา ได้แก่การเผาโรงเรียน การประทุษร้ายต่อพระสงฆ์และบุคลากรทางการศึกษา ข) โจมตีอำนาจแข็ง (Hard Power) ของรัฐบาล เช่นการบุกค่ายทหารและสถานีตำรวจ ค) การโจมตีทั่วไปต่อหลายเป้าหมาย ซึ่งกระทบต่อการดำเนินชีวิตโดยปรกติ และคุกคามต่อพวกนอกกลุ่มหรือเอาใจออกห่าง กล่าวโดยรวมเป็นปฏิบัติการเพื่อก่อ

ความหวาดผวา (Terror) ขึ้นในพื้นที่ เพื่อลดทอนอำนาจรัฐบาลกลางและเพื่อเสริมอำนาจและบทบาทแก่ขบวนการของตน ปฏิบัติการดังกล่าวก่อผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

6) ปฏิบัติการ 28 เมษายน ซึ่งก่อความเสียหายทางกายภาพอย่างสูงต่อขบวนการ นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ในด้านหนึ่งแสดงถึงการยกระดับศักยภาพด้านการข่าวและการสร้างเครือข่ายการสื่อสาร รวมทั้งการตรวจจับสัญญาณของทางรัฐบาล

7) เสียงวิจารณ์จากบางส่วนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติการเกินเหตุ โดยเฉพาะกรณีมัสยิดกรือเซะในวันที่ 28 เมษายน 2547 มองในด้านดีถือเป็นการสร้างความรู้สึกว่าเป็นชาวไทยด้วยกัน ลดทอนการแบ่งพวก ความหวาดระแวงและการเกลียดชัง ซึ่งดูเหมือนว่าทางการรัฐบาลก็ตอบรับด้วยดี

บทเรียนบางประการจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ ก็คือ

1) การก่อการร้ายก่อบาดแผลเจ็บปวดและสร้างความบอบช้ำให้แก่ประเทศและสังคมค่อนข้างสูง

2) นโยบายการกลมกลืนให้เป็นมาตรฐานเดียว โดยใช้กำลังหรือระบบตลาด แม้ว่าจะจำเป็น แต่ก็ให้ผลอย่างจำกัด

3) การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนาและวิถีดำเนินชีวิต ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และการทำให้ประชาชนเกิดความมั่นคงปลอดจากความหวาดกลัว ได้รับบริการที่จำเป็น เป็นต้น เป็นสิ่งที่ก่อผลยั่งยืนกว่า

4) การให้ความสำคัญมากขึ้นแก่แนวคิดแบบหลัง ย่อมทำให้ยุทธศาสตร์ทั้งหมดในการ "ดับไฟใต้" ปรับเปลี่ยนทั้งด้านภายในและระหว่างประเทศ อันจะทำให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น และ

5) ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายการเมือง เศรษฐกิจ และสื่อมวลชน ก็อาจคาดหมายในด้านดีได้ว่า ประเทศไทยจะสามารถคลี่คลายวิกฤตินี้ได้โดยการบริหารจัดการและจังหวะก้าวที่เหมาะสม บนหนทางแห่งสันติ

เดือนพฤษภาคม 2547

เหตุการณ์ 3 จังหวัดภาคใต้ยังคงร้อนระอุ เป็นคลื่นใต้น้ำใหญ่ ก่อความไม่แน่นอนทางการเมือง และมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจไม่น้อย ฝ่ายก่อการร้ายซึ่งชัดเจนขึ้นว่าเป็นกลุ่มที่ชี้นำโดยอุดมการณ์ชาตินิยมและเสริมพลังด้วยความเชื่อทางศาสนา ในรอบเดือนพฤษภาคมนี้ได้หันมาใช้ปฏิบัติการแบบกลุ่มย่อย ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความหวาดผวา (Terror) ถึงขั้นใช้มีดหั่นคอ ท้าทายและลดทอนอำนาจรัฐบาลกลาง และเสริมอำนาจทางการเมืองของตน และมีการเปิดเผยตัวมากขึ้น เทคนิคการใช้ความหวาดผวาเพื่อการควบคุมนั้นกระทำกันมานานนับพันปีแล้ว เมื่อถึงยุครัฐแบบประชาชาติโดยทั่วไปมักผูกขาดโดยรัฐ แต่ในสมัยโลกาภิวัตน์ ปรากฏมีองค์กรต่ำกว่ารัฐใช้เทคนิคนี้แพร่หลายมากขึ้น ทำให้สถานการณ์โลกมีความซับซ้อนสูง

กล่าวทางด้านการต่อสู้ของรัฐบาล มีการเพิ่มความหลากหลายขึ้น ทั้งด้านการจัดรูปองค์กรใหม่ ด้านกำลังทหาร มีการเสริมทั้งด้านกำลัง ด้านการข่าวและปฏิบัติการจิตวิทยา การเปิดช่องทางเพื่อมอบตัวและเจรจา การพัฒนาอาชีพ การสร้างพันธมิตรหรือสร้างความเข้าใจแก่รัฐอิสลามต่างๆ ปฏิบัติการเหล่านี้มีส่วนกดดันต่อขบวนการก่อการร้ายในระดับที่แน่นอน ทีบให้ต้องมีการปรับตัวบางประการ เช่น การเปิดเผยตนเอง การมีปฏิบัติการจิตวิทยาโต้ตอบ การสร้างความชอบธรรมในการต่อสู้อย่างน้อยในกลุ่มผู้สนับสนุน คาดกันว่าเหตุการณ์ไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ น่าจะยืดเยื้อ ส่วนสำคัญประการหนึ่งเนื่องด้วยเหตุการณ์ในตะวันออกกลาง และการแทรกแซงหรือปฏิบัติการลับจากภายนอก

แนวทางการแก้ปัญหา 1) ควรสร้างความประจักษ์ว่า กรณีไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้เป็นปัญหาของชาติ ไม่ใช่ของรัฐบาลเท่านั้น เพื่อที่ทุกส่วนจะได้เกิดความสำนึกในการเข้ามาช่วยแก้ปัญหา 2) พิจารณาจากกรณีสหรัฐ กล่าวได้ว่า การ

ดำเนินนโยบายแบบจักรวรรดิ ได้แก่ การใช้อำนาจความรุนแรงจัดระเบียบให้กลุ่มต่างๆมาเข้ามาตรฐานเดียว เพื่อรักษาสถานเดิม ต้องพบกับแรงต้านมาก และมีแนวโน้มจะล้มเหลว จำต้องให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นแก่ความหลากหลาย ลักษณะทางท้องถิ่น และชุมชน 3) ความสมบูรณ์ทางวัตถุเป็นสิ่งจำเป็น แต่ความสมบูรณ์ทางจิตใจ ได้แก่ ความเข้มแข็งทางจริยธรรม ความอดทนและความเพียรไม่ย่อท้อในการสร้างความปรองดองภายในชาติ ก็จำเป็นไม่แพ้กัน

ผลสำเร็จจากการแก้ไขปัญหานี้ หากเกิดขึ้นในระดับหนึ่ง ย่อมเป็นบทเรียนสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอื่นของไทย กระทั่งเป็นแบบอย่างการแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งยังแสดงให้ประเทศมหาอำนาจได้ประจักษ์ว่า ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็มีศักยภาพในการแก้ปัญหาต่างๆของตนเองได้ โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาการช่วยเหลือจากภายนอก

" 4 คำถาม แก้กับดักความรุนแรง ดับไฟใต้ "

ผศ.ปิยะ กิจถาวร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เหตุการณ์เมื่อ 28 เมษายน 2547 เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้คนในสังคมไทยเกิดอารมณ์ เกิดความรู้สึกไปต่างๆ นาๆ มีทั้งที่รู้สึกสะใจจากการตอบโต้ของเจ้าหน้าที่รัฐ รู้สึกหดหู่ใจกับการฆ่าฟันกันเองของคนไทย รู้สึกกลัวว่าเหตุการณ์คงรุนแรงมากขึ้น

ความรู้สึกเหล่านี้ โดยพื้นฐานแล้วไม่ได้แตกต่างไปจากเหตุการณ์ปล้นปืน เผาโรงเรียน ฆ่าเจ้าหน้าที่ ไล่ฟันพระสงฆ์ และผู้บริสุทธิ์ ตลอดสี่เดือนที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เกิดความกลัว สร้างความแตกแยก ต่างเพียงแต่การสลับบทบาทระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

ก่อน 28 เมษายน เจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนผู้บริสุทธิ์ เป็นผู้ถูกกระทำ

แต่เหตุการณ์ 28 เมษายน ผู้ก่อความไม่สงบ กลายเป็นผู้ถูกกระทำ แต่สามารถสร้างความรู้สึกหดหู่ ความกลัว ความแตกแยกได้อย่างกว้างขวาง โดยมีกรณีมัสยิดกรือเซะเป็นเงื่อนไขสำคัญ

ถ้าสังคมไทยตั้งสติกันให้ดี ใช้เหตุ ใช้ผลวิเคราะห์ แยกแยะ แจกแจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะพบว่า พวกเรากำลังตกเป็นเหยื่อ พวกเราต่างก็ตกอยู่ในกับดักของกลุ่มวางแผนก่อเหตุด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนผู้บริสุทธิ์ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่สูญเสียชีวิตไปแล้ว เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ถูกกำหนด เป็นสิ่งที่ถูกวางแผนอย่างรัดกุมล่วงหน้าทั้งสิ้น

กรณีการปล้นปืน เผาโรงเรียน ได้มีการปล่อยข่าวลืออย่างกว้างขวางและเป็นระบบ สร้างความสับสนของข้อมูลข่าวสาร สร้างความแตกแยก การกล่าวร้ายซึ่งกันและกันของฝ่ายต่างๆ ส่งผลต่อความสับสนของนโยบายและเอกภาพของรัฐบาลในการแก้ปัญหา

กรณี 28 เมษายน จากหลักฐานหลายอย่างชี้ชัดว่า กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้เตรียมตัวที่จะพลีชีพ ที่จะมาตายไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเข้าก่อเหตุในเวลาใกล้สว่างที่ทำให้ยากต่อการก่อเหตุและหลบหนี การเข้าโจมตีที่ตั้งของตำรวจทหารที่มีการวางกำลังเตรียมพร้อมอย่างเข้มแข็ง การใช้มีดดาบเข้าต่อสู้กับอาวุธปืน การใช้ผู้ปฏิบัติการที่ส่วนหนึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นเพื่อทำให้เห็นว่ารัฐบาลใช้กำลังเกินกว่าเหตุ หรือแม้กระทั่งเมื่อก่อเหตุแล้วไม่ยอมหลบหนี กลับเข้าไปรวมกลุ่มคอยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารมาล้อมปราบปรามในมัสยิดกรือเซะ ทั้งๆที่มีเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงที่สามารถหลบหนีได้ และใช้มัสยิดกรือเซะเป็นฉากที่สื่อให้สังคมโลกเห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้น

กรณี 28 เมษายน จึงเป็นกับดัก ที่ได้ทำให้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้รับรู้กันทั่วโลก โดยเฉพาะโลกมุสลิม กรณี 28 เมษายน ได้ทำให้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อนและมีแนวโน้มที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับกลุ่มใช้ความรุนแรงจากภายนอกประเทศที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยก็จะต้องมีทุกโลบายที่เหมาะสมต่อการร่วมมือกับต่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งต้องยอมรับว่ากำลังสร้างศัตรูไปทั่วโลก

นอกจากนี้ กรณี 28 เมษายน ยังเป็นประเด็นที่ท้าทายขันติธรรมของรัฐบาล องค์กรมุสลิม องค์กรตรวจสอบ ฝ่ายสิทธิมนุษยชน ฝ่ายสื่อมวลชน เป็นอย่างยิ่ง ว่าจะจัดการอย่างไร ระหว่างการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน การป้องกันเพื่อมิให้มีการใช้ความรุนแรงที่ละเมิดกฎหมายเข้าบ้านเมือง ขณะเดียวกันก็ป้องกันมิให้เกิดการขยายวงของปัญหาเป็นความแตกแยกต่อกัน และกลายเป็นเงื่อนไขระหว่างประเทศ

ในฐานะที่ผมเป็นคนปัตตานีโดยกำเนิด เป็นนักวิชาการที่อยู่ในพื้นที่ และเป็นคนที่ยังมีความหวังอยู่ว่า เพื่อนร่วมสังคมไทยจะได้ช่วยกันเรียนรู้ ช่วยกันยับยั้งความรุนแรง ช่วยกันดับไฟใต้ที่กำลังลุกโชนอยู่ในขณะนี้ โดยการช่วยกันหาคำตอบร่วมกัน จาก 4 คำถาม แก้กับดักความรุนแรง ดับไฟใต้ ดังต่อไปนี้

1. **ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส เป็นคนไทยหรือไม่**

ถ้าตอบว่าเป็นคนไทย ประชาชนทุกคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือพี่น้องร่วมชาติเดียวกัน มีสิทธิ มีเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความรัก ความผูกพันในชาติบ้านเมือง ต้องการมีชีวิตที่ปลอดภัย มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เฉกเช่นเดียวกับชาวไทยทุกคนในภูมิภาคอื่นๆของประเทศ

ถ้าตอบว่าไม่ใช่ เป็นไปได้หรือไม่ว่า เป็นเพราะการสื่อความหมายที่ไม่เข้าใจกัน ตัวอย่างเช่น มักมีผู้รู้กล่าวอ้างอยู่บ่อยครั้งว่า เวลาไปถามชาวบ้านตามชุมชนต่างๆทั้งในเมืองและในชนบทว่า เป็นคนไทยหรือไม่ ก็มักจะได้คำตอบว่า เขาเป็นคนมลายู ก็ตีความว่าชาวบ้านเหล่านั้นไม่สำนึกในความเป็นคนไทยและนำไปขยายความกันอย่างใหญ่โตกว้างขวาง ทั้งๆที่ในข้อเท็จจริงเป็นปัญหาการสื่อความหมาย เพราะการบอกว่าเป็นคนมลายูเป็นการบ่งบอกถึงชาติพันธุ์ เหมือนคนไทยเชื้อสายจีนที่จะบอกว่าตนเองเป็นคนฮกเกี้ยน คนกวางตุ้ง แต่ก็เป็นคนไทย และเมื่อชาวบ้านในชายแดนภาคใต้เข้าไปในประเทศมาเลเซีย เมื่อถูกถามว่าเป็นคนชาติไหน ทั้งๆที่เป็นมุสลิม มีชาติพันธุ์มลายูเหมือนกัน เขาก็จะแนะนำตัวเป็นภาษามลายูว่า "ออแกไทย" แปลว่า ผมเป็นคนไทย

ถ้าตอบว่าไม่ใช่ เป็นไปได้หรือไม่ว่า เพราะมีคนกลุ่มน้อยไปยุยงปลุกปั่นโดยเฉพาะกับคนในวัยหนุ่มสาว ให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก โดยอ้างความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา ความเป็นมาในอดีต ด้วยคำว่า *มลายู อิสลาม ปัตตานี* ถ้าเป็นเช่นนั้น เราควรผลักไส ไล่ส่ง คนเหล่านี้ หรือเราควรพยายามสร้างความเข้าใจ สมานรอยร้าว มาสร้างอนาคตของชาติบ้านเมืองร่วมกัน

2. **สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือการแบ่งแยกดินแดน ใช่หรือไม่**

ถ้าตอบว่า ใช่ การแบ่งแยกดินแดนจะต้องมีการจัดตั้งองค์กร มีกลุ่มแกนนำ มีกองกำลังติดอาวุธและมีแนวร่วมที่กว้างขวาง ซึ่งจะต้องช่วยกันทบทวน ตรวจสอบว่ามีจริงหรือไม่ พยานหลักฐานที่สนับสนุนคืออะไร

รัฐบาล และสังคมไทยจะหาคำตอบในเรื่องนี้ได้อย่างไร *และสุดท้ายเราจะยอมรับความจริงในเรื่องนี้ได้มากน้อยเพียงใด รัฐบาล สังคมไทย ประชาชนในพื้นที่ พร้อมที่จะเปิดใจซึ่งกันและกัน รับรู้ปัญหาและแก้ไขปัญหาร่วมกันได้หรือไม่*

ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการสนับสนุนของชาวบ้านในพื้นที่ เหมือนน้ำกับปลา เราจะผลักชาวบ้านออกไป เราจะใส่น้ำให้ปลา หรือแยกน้ำออกจากปลา

การที่เราจะแยกปลาออกจากน้ำได้จริง ก็จะกลับไปสู่การตอบคำถามในข้อที่หนึ่ง ที่สังคมไทยและประชาชนในพื้นที่ จะต้องยืดมั่นร่วมกันว่า *เราคือคนไทย เราคือครอบครัวเดียวกัน จึงจะก้าวข้ามความต่างทางชาติพันธุ์ ทางศาสนาและความเป็นมาในอดีต สู่การสร้างอนาคตที่สันติและรุ่งเรืองร่วมกัน หรือเราจะต้องอยู่กับปัญหาความ ขัดแย้ง การใช้ความรุนแรงทำลายล้างซึ่งกันและกันเช่นนี้ตลอดไป*

ถ้าตอบว่า ไม่ใช่ สาเหตุของปัญหาการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นคืออะไร ขบวนการค้ายาเสพติด ขบวนการค้าของเถื่อน สามารถจัดตั้งองค์กร แกนนำ กองกำลังติดอาวุธและแนวร่วมได้มากมายขนาดนี้จริงหรือไม่

เงื่อนไขอะไรที่ทำให้กลุ่มค้ายาเสพติด ขบวนการค้าของเถื่อนต้องทำเช่นนี้ หรือให้สนับสนุนขบวนการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ เป้าหมายที่ต้องการของกลุ่มเหล่านี้คือ อำนาจรัฐ หรือเงิน หรือผลประโยชน์

ถ้าเป็นเรื่องเงิน เรื่องผลประโยชน์ คุ้มค่าหรือไม่กับการสนับสนุนให้เกิดต่อต้านอำนาจรัฐเช่นนี้ มีทางเลือกอื่นหรือไม่

จุดเชื่อมโยงกับปฏิบัติการของขบวนการนอกกฎหมายเหล่านี้ กับองค์กร และกองกำลังที่ใช้ความเชื่อทางศาสนาอย่างแน่นแฟ้นเช่นนี้ เกิดขึ้นได้อย่างไร

3. **เราจะหลุดพ้นจากกับดักความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นได้อย่างไร**

ใช้ความรุนแรงตอบโต้ความรุนแรง คนส่วนหนึ่งจะรู้สึกสะใจกับการใช้ความรุนแรงตอบโต้ความรุนแรง แต่ แนวทางนี้เป็นที่รับรู้ทั่วไปว่ามักจะประสบความล้มเหลว และก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตผู้คนที่บริสุทธิ์จำนวนมหาศาลเช่น สงครามกลางเมืองที่นำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา หรือ แม้แต่มหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลที่สุดในโลกทั้งทางการทหาร ทางเศรษฐกิจเช่น สหรัฐอเมริกา ก็ยังต้องพ่ายแพ้ เช่น ในกรณีสงครามเวียตนาม หรือในกรณีการรักษาความสงบในอิรักปัจจุบัน

และโดยทั่วไปความรุนแรงมักจะถูกตอบโต้ด้วยความรุนแรงที่มากกว่าเสมอ

ใช้แนวทางการเมืองนำการทหาร หรือการสร้างความเข้าใจ แนวทางนี้มักได้รับการต่อต้านว่า จะสร้างความเข้าใจได้อย่างไร เมื่ออีกฝ่ายกำลังใช้ความรุนแรงอยู่เช่น คำกล่าวที่ว่าเมื่อปืนจ่อหัว ต้องยกมือไหว้หรือเปล่า ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด ไม่ได้มองอย่างแยกแยะ มาตรการทางการเมืองคือ การแยกคนส่วนน้อยที่ใช้ความรุนแรงออกจากคนส่วนใหญ่ที่รักสันติ รักชาติบ้านเมือง ขณะเดียวกันก็ลดความรู้สึกที่จะต้องต่อสู้อย่างสุดชีวิตของคนส่วนน้อยที่ใช้ความรุนแรง โดยเปิดโอกาสให้มีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ที่ยึดหลักกฎหมายของบ้านเมืองอย่างเที่ยงธรรม

4. **เราจะร่วมสร้างสันติสุขชายแดนใต้อย่างถาวรได้อย่างไร**

ท้ายที่สุดแล้วการแบ่งแยกดินแดนอาจจะเป็นความต้องการของคนกลุ่มน้อย แต่แสวงหาแนวร่วมและการสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ได้ เพราะปัญหาความไม่เป็นธรรม ปัญหาการถูกกดขี่ข่มเหงจากเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นคนไม่ดี ปัญหาที่เกิดจากความรู้สึกว่าศาสนา วัฒนธรรมกำลังถูกรุกราน และปัญหาความยากจน

การสร้างสันติสุขชายแดนใต้ที่แท้จริง นอกจากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษา ซึ่งเป็นมาตรการที่รับรู้กันโดยทั่วไป และรัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการ อย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ที่จำเป็น การสร้างงาน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อประชาชนในตำบล หมู่บ้านต่างๆ และการพัฒนาการศึกษาที่เคารพต่อความแตกต่างและความหลากหลายแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความถูกต้องเป็นธรรมในสังคม ความเข้าใจในหลักศาสนาซึ่งกันและกัน และอยู่ในขอบเขตความถูกต้องตามหลักศาสนา การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมของข้าราชการ ให้หันมาทำงานร่วมกับประชาชนและมีความเสียสละมากขึ้น สันติสุขชายแดนใต้จึงจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน.

แผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของสมมุติฐานเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)*

เสนอโดย ผศ.ปิยะ กิจถาวร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

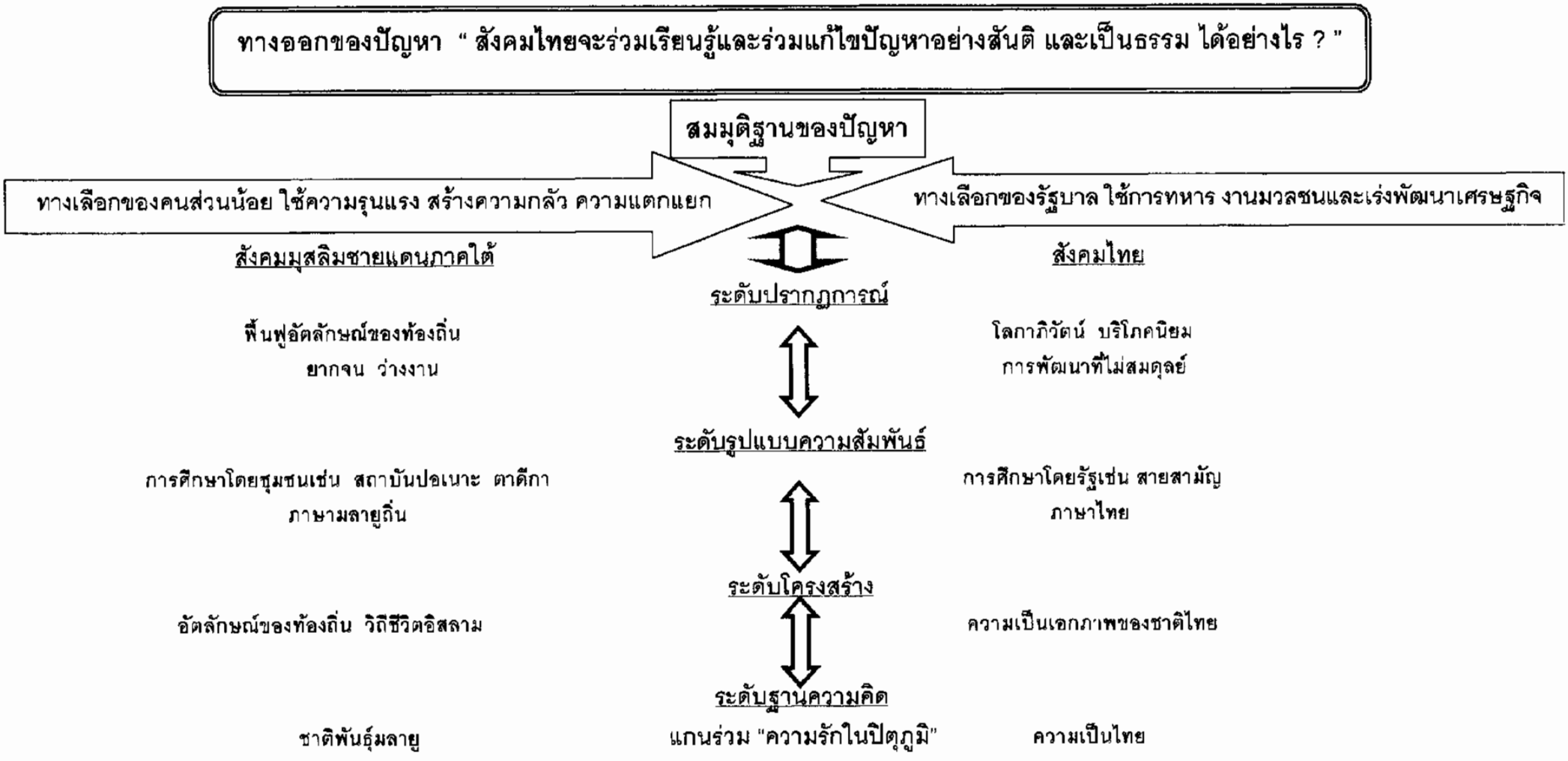

* เอาสารประกอบการเสวนาวิชาการ "สังคมไทยกับสถานการณ์ชายแดนภาคใต้" เมื่อ 24 กันยายน 2547 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม